

เดียวกัน เนื่องจากมีลักษณะทางภาษาบางประการที่แตกต่างกันทั้งด้านคำศัพท์และเสียง โดยเฉพาะระบบวรรณยุกต์ที่สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ระบุความต่างของทั้งสองภาษาได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : พวน, ลาว, วรรณยุกต์, หลักฐานทางคำศัพท์และเสียง

Abstract

"Phuan" and "Lao" are the ethnonyms of the ethnic groups, living in Thailand and Lao PDR, and their languages are in the Tai language family. Their long shared history and linguistic similarities have caused confusions that "Phuan" and "Lao" people speak the same language, and the language that "Phuan" people speak is Lao. This is evidenced by the fact that Phuan people have several ethnonyms and language names, such as "Phuan", "Lao", and "Lao Phuan" as shown in earlier academic documents and research. This academic article aims to present linguistic evidence by focusing on lexical and phonological aspects covering consonants, vowels, and tones. This evidence could be used to confirm that even though Phuan and Lao are in the Tai language family, they are actually different Tai dialects. This is due to their several linguistic distinctions in lexical and phonological aspects, especially the tone systems which could be used as the criteria to clearly classify the distinctions between "Phuan" and "Lao".

Keywords : Phuan, Lao, tones, lexical and phonological evidence

1. บทนำ

“พวน” และ “ลาว” เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลภาษาไท (Tai language family) ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยและแขวงต่าง ๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่มนี้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานดังข้อสันนิษฐานที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ว่า คนพวนมีถิ่นฐานเดิมอยู่จังหวัดตรังนินห์ซึ่งเดิมมีชื่อเรียกว่า แขวงเมืองพวน สปป.ลาว มีเขียงขวางเป็นเมืองหลวง และอพยพย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันมีคนพวนอาศัยอยู่ในภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ดังนี้ ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี สระบุรี อุทัยธานี และกาญจนบุรี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดแพร่ น่าน พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร สุโขทัย และนครสวรรค์ ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น (โพธิ์ แชมลำเจียก, 2537; บัองร ปิยะพันธุ์, 2541) ส่วนประวัติความเป็นมาของคนลาวนั้น สรุปลงข้อสังเกตได้ว่า ลาวเป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตั้งแต่เขตเมืองสิงห์ทางตอนใต้ของแคว้นสิบสองปันนามายังแคว้นสิบสองจุไทในเขตลุ่มแม่น้ำดำทางตะวันออกและคลุมลงมาทางใต้ในเขตหัวพันลงมาจนถึงแคว้นตรังนินห์ของเวียดนาม การเข้ามาอยู่ในดินแดนไทยของคนลาวเข้ามาใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเมือง ส่วนใหญ่จะกระจัดกระจายกันอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนลักษณะที่สอง คือ การถูกกวาดต้อนเข้ามาซึ่งส่วนใหญ่จะถูกนำมาอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538)

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวถึงคนพวนหรือภาษาพวน ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าการใช้คำเรียกชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้มีค่อนข้างหลากหลาย ได้แก่ คำว่า “พวน” “ลาว” “ลาวพวน” หรือ “ไทพวนไทยพวน” เป็นต้น ดังที่โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 36) เคยกล่าวถึงคำเรียกชื่อเมืองและชื่อภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาพวนไว้ว่า “...พวกชาวเมืองพวน ได้ชื่อว่า “ลาวพวน” แต่พูดภาษาไทยถือตัวว่าเป็นคนไทยด้วยกันทั้ง 3 พวก คำว่า “ลาวพวน” พอมายอยู่ในแดนไทยปัจจุบันจึงเรียกพวกตนว่า “ไทยพวน” สืบมา...” นอกจากนี้โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 45) ยังอธิบายเกี่ยวกับคำเรียกชื่อ “พวน” ไว้ว่า “...บางที่จะได้ยินว่า “คนพวน” “ชาวพวน” ช่วงที่อยู่

แผ่นดินลาว ฝ่ายไทยเรียกว่า “ลาวพวน” พออพยพมาอยู่ฝั่งแผ่นดินไทย ในหมู่คนพวนด้วยกัน มักจะเรียกกันเองว่า “ไทยพวน” อันที่จริงคนพวนเองไม่เคยเรียกพวกตนว่า “ลาว” เลย...”

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลและผู้เขียนเคยสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวนในจังหวัดน่าน ในโครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” (พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2555)¹ ทำให้ทราบว่า ผู้พูดภาษาพวนในบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่มักเรียกชื่อตนเองและชื่อภาษาว่า “พวน” “ลาวพวน” หรือ “ลาว” และมีเพียงบางคนเท่านั้นที่ใช้คำว่า “ไทพวน” หรือ “ไทยพวน” หากถูกถามว่าเป็นคนกลุ่มไหน พุดภาษาอะไร คนพวนในบริเวณดังกล่าวมักเลือกตอบว่าเป็นคน “พวน” และพูดภาษา “พวน” ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า การใช้คำว่า “ไทพวน/ไทยพวน” นั้นเป็นการใช้ตามชื่อที่ทางราชการใช้เรียกเมื่อมีการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมของคนพวน ส่วนคำว่า “ลาวพวน” หรือ “พวน” นั้นเป็นการใช้ตามผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกันได้แก่ ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขิ่นที่มักเรียกผู้พูดภาษาพวนว่า “ลาว” หรือ “ลาวพวน”

เนื่องจากคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์และชื่อภาษาด้วยคำว่า “ลาว” หรือ “ลาวพวน” ซึ่งอาจมีที่มาจากประวัติการอพยพจากสปป.ลาว จึงทำให้เกิดความสับสนว่าคนพวนเป็นคนลาวและพูดภาษาลาว นอกจากนี้ผู้เขียนยังตั้งข้อสังเกตว่า แม้แต่คนพวนบางคนก็เกิดความสับสนว่าแท้จริงแล้วภาษาที่ตนพูดนั้นเป็นภาษาเดียวกันกับภาษาลาวหรือไม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาพวนและภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์ร่วมกันค่อนข้าง

¹ โครงการวิจัยดังกล่าวได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีการเก็บข้อมูลภาษาถิ่นจำนวน 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว โดยภาษาพวนที่กล่าวถึงในบทความนี้เป็นภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผาซึ่งในนี้จะเรียกว่า ภาษาพวน (ฝายมูล) และภาษาลาวพูดในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสาซึ่งในนี้จะเรียกว่า ภาษาลาว (น้ำบัว) ผู้บอกภาษาในโครงการวิจัยฯ แบ่งเป็น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (35–50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (15–25 ปี) ในแต่ละภาษาเก็บข้อมูลรุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นข้อมูลภาษาพวน (ฝายมูล) และภาษาลาว (น้ำบัว) ในที่นี้จึงมาจากผู้บอกภาษารวม 30 คน

ข้างมาก และอาจเป็นเพราะการได้ยินคนอื่น ๆ เรียกตนเองว่า “ลาว” หรือ “ลาวพวน” นั้นเอง บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอหลักฐานทางภาษาศาสตร์ โดยเน้นในด้านคำศัพท์และด้านเสียง (พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์) ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนว่าภาษาพวนและภาษาลาวแม้จะเป็นภาษาในตระกูลภาษาไทยเหมือนกันและมีลักษณะทางภาษาบางประการคล้ายคลึงกัน แต่ถือว่าเป็นภาษาไทยถิ่นคนละภาษา หลักฐานทางภาษาศาสตร์หรือภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (comparative linguistics) โดยเฉพาะในแง่ของวรรณยุกต์นี้นั้นจะช่วยยืนยันให้เห็นความแตกต่างระหว่างสองภาษานี้ได้อย่างชัดเจน

2. แหล่งข้อมูลทางคำศัพท์และเสียงในภาษาพวนและภาษาลาว

ข้อมูลทางคำศัพท์และเสียงในภาษาพวนและภาษาลาวที่นำเสนอในบทความนี้ บางส่วนมาจากเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ และบางส่วนเป็นข้อมูลจากโครงการวิจัย ที่กล่าวถึงในข้างต้น โดยในโครงการวิจัย ดังกล่าว มีการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำ 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 เป็นรายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ มีจำนวนคำรวม 800 คำ แบ่งเป็น 2 ชุดย่อยคือ 1) รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (cognates) จำนวน 250 คำ 2) รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ (non-cognates) จำนวน 550 คำ ชุดที่ 2 เป็นรายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ จำนวน 1,024 คำ และชุดที่ 3 เป็นรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 240 คำ ประกอบด้วยรายการคำที่ดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกตเนย์ (Gedney, 1972)² ซึ่งเหมาะสำหรับวิเคราะห์ด้วยการฟัง จำนวน 140 คำ และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) จำนวน 100 คำซึ่งเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์ (acoustic analysis) โดยมีการวิเคราะห์วรรณยุกต์ทั้งด้วยการฟัง และการใช้โปรแกรม Praat ในการวิเคราะห์คลื่นเสียงเพื่อใช้ยืนยันความถูกต้องแม่นยำของผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการฟัง

² ดูตัวอย่างคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น (Gedney, 1972) ในภาคผนวก

ข้อมูลคำศัพท์และเสียงจากเอกสารและงานวิจัยอื่น ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ ภาษาพวนถิ่นอำเภอมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และตำบลน้ำเขียว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) และภาษาพวนถิ่นอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวรรณ เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนประเสริฐ, 2539) ข้อมูลภาษาลาวจากพจนานุกรมลว-ไทย-อังกฤษ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) พจนานุกรมลว-ไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) และพจนานุกรมพาสาลาว (มหาสิลา วีระวงส์, 2549)

3. เปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนและภาษาลาว

จากการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) จากรายการคำชุดที่ 1 รวม 800 คำพบว่า ภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) มีจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ทั้งที่ใช้เหมือนหรือคล้ายคลึงกันและที่ใช้แตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว)

การ ^๑ ใช้คำศัพท์	จำนวนคำและร้อยละ	จำนวนคำ	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน		619	77.38
คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาว		686	85.75
คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาพวนและภาษาลาว		122	15.25

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ทั้งสองภาษาใช้ร่วมกันมีเพียงร้อยละ 15.25 เท่านั้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่ทั้งสองภาษาใช้ร่วมกันและที่ใช้แตกต่างกันแสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) ใช้ร่วมกัน

ความหมาย	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบั่ว)	ความหมาย	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบั่ว)
1. กระดาน	pe:n ^{41?}	pe:n ^{35?}	5. ด่วน	kut ³⁵	kut ³⁵
2. กระต๊อบ	tu:p ²²	tu:p ⁴⁴	6. ตะกั่ว	sin ³⁵	sin ²³²
3. กระรอก	hok ³¹	hok ³⁵	7. ผ่าน	kay ³⁵	kay ²³²
4. ข้าวเย็น	k ^h aw ^{33?} le:n ³⁵	k ^h aw ^{44?} le:n ²³²	8. กระจกเงา	wen ³¹ , we:n ³¹	wen ²¹ , we:n ²¹

ตารางที่ 3 ตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) ใช้แตกต่างกัน³

ความหมาย	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบั่ว)	ความหมาย	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบั่ว)
1. กระเพาะ	ka-p ^h o? ²² , <u>k^hi^{33?} p^hom³¹</u>	ka-p ^h o? ³³	5. ตาย	fay ^{33?} , fay ^{33?} may ²³ n ^h ip ³⁵	fay ^{44?} , <u>k^haw²³²</u> <u>may⁴³⁴ n^hip³⁵</u>
2. กระตัง	hok ³¹	hok ³⁵ , <u>k^hik³⁵</u> , <u>mak³⁵ k^hik³⁵</u>	6. ถั่วลิสง	ma-t ^h uo? ²² (din ³⁵), (ba-)t ^h uo? ²² din ³⁵ , <u>ma-t^huo?²² hor^{33?}</u> , <u>t^huo?²² hor^{33?}</u>	mak ⁴⁴ t ^h uo? ²¹ din ²³² , (mak ³⁵) t ^h uo? ²¹ din ²³² , t ^h uo? ²¹ li-soj ⁴³⁴
3. กระถิน	<u>p^hak³⁵ k^ham³⁵</u> <u>tay^{41?}</u>	p ^h ak ³⁵ ka-t ^h in ⁴³⁴ , <u>p^hak³⁵ naw²¹</u>	7. ตา (พ่อของ แม่)	<u>p^ho?³¹ lom^{33?}</u> , <u>p^ho?³¹ na:²²</u>	p ^h o: ²¹ ?uy ^{35?} , ⁴ ta: ²³²
4. งาน	cam ²³ , <u>ben³⁵</u>	cam ²³²	8. ตาตุ่ม	ta: ³⁵ tim ³⁵ , ta: ³⁵ tum ²² , <u>pom³⁵</u> <u>p^ho?²², pom³⁵</u> <u>p^ho?²²</u>	ta: ²³² tum ²¹ , <u>ta:²³²</u> <u>tum²¹ mon²¹</u> , <u>ta:²³²</u> <u>tup³⁵ mo:n²¹</u> , <u>ta:²³²</u> <u>tup⁴⁴ mo:n²¹</u>

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าภาษาพวนและภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์บางคำแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

³ เนื่องจากมีบางกรณีที่ภาษาพวน (ฝ่ายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) ใช้คำศัพท์บางคำเหมือนกัน และบางคำแตกต่างกัน ในตารางที่ 3 ได้แสดงคำศัพท์ที่ต่างกันด้วยตัวหนาและขีดเส้นใต้

⁴ ผู้เขียนสันนิษฐานว่า คำว่า [p^ho:²¹ ?uy^{35?}] ในภาษาลาว (น้ำบั่ว) เป็นคำยืมภาษาคำเมือง

ตารางที่ 4 ตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาพวนและภาษาลาวใช้แตกต่างกัน (ตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ)⁵

ความหมาย	ภาษาพวน			ภาษาลาว	
	ลพบุรีและสิงห์บุรี	พจนานุกรมภาษาไทยพวน	สุพรรณบุรี	พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ	พจนานุกรมลาว-ไทย
1. สับประรด	<u>ma²² ?oo³⁴</u> , sam ²² pa ²² lot ⁴⁵	หม่าอ	ma ³³ ?oo: ³³ , sap ⁴⁴ pa ³³ lot ⁴⁵² , sam ²⁴ pa ³³ lot ⁴⁵²	<u>māk nāt</u>	-
2. สระแห่น	<u>hoom²² hoo⁴⁴</u> , so ³⁴ lo ³⁴ nee ²²	หม่อมท้อ, หอมท้อ	hɔ:m ²⁴ hɔ: ⁴³	-	หอมลาบ
3. โคลน	-	เทื่อะ	khi: ⁴³ tom ³³ , khi: ⁴³ tom ³³	<u>lén</u> tom	-
4. จอบ	coop ²² , <u>caa³⁴</u> , <u>weɿ⁴⁵</u>	จก, จอบ, จ่า, แวะ	-	ɬóok, ka-ɬóok	-
5. ซะอุม	<u>phak²² naw⁴³</u> , so ³⁴ ?om ³⁴	ฝักเนา, ฝักพวน	<u>phak⁴⁴ naw⁴⁵²</u> , sa ³³ ?om ³³	<u>phák k^há</u>	-
6. น้ำตก	-	น้ำโจน	-	<u>lâ:t. nâm tók</u>	-
7. ฝรั่ง (ผลไม้)	<u>ma²² ?oi²²</u>	หม่าโอย	<u>ma³³ ?oi²²</u>	<u>māk sí: da:</u>	-

นอกเหนือจากความแตกต่างของคำศัพท์ในช่วงต้นแล้ว ยังมีหลักฐานทางคำศัพท์ที่แสดงให้เห็นว่าภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำศัพท์บางคำร่วมกัน แต่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่น ซึ่งอาจเป็นที่มาประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความสับสนว่า คนพวนและคนลาวพูดภาษาเดียวกัน ตัวอย่างคำศัพท์ในกรณีนี้รวบรวมมาจากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ รวมทั้งจากโครงการวิจัยฯ ที่กล่าวถึงในช่วงต้น ดังนี้⁶

⁵ ข้อมูลคำศัพท์ในตารางที่ 4 จะใช้รูปแบบการถ่ายถอดเสียง (transcription) ตามที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งบางงานถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet (IPA)) และบางงานถ่ายถอดเสียงด้วยอักษรไทย (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลภาษาพวนและภาษาลาวในหัวข้อที่ 2)

⁶ เนื่องจากในเอกสารและงานวิจัยแต่ละงานมีระบบการถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากลที่แตกต่างกัน และบางงานถ่ายถอดเสียงด้วยอักษรไทย เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนและภาษาลาวกับภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ อย่างชัดเจน ในตารางที่ 5 จึงนำเสนอข้อมูลโดยถ่ายถอดเสียงคำด้วยอักษรไทยทั้งหมด

ตารางที่ 5 ตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาพวนและภาษาลาวใช้ร่วมกัน แต่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่น

ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1. ท้ายทอย	ง่อน, ท้ายทอย	ง่อน, ท้ายทอย	ง่อน, ท้ายทอย	ง่อน, ท้ายทอย, กะดั้น/กะดัน, ก่าดั้น	ง่อน, ท้ายทอย, กะดัน
2. ยอ (น.)	จำ	จำ	จำ	ยอ/ญอ, กะดั่ง/กะดั่ง	จำ, ยอ, ยอจำ, กะดั่ง, สะดั่ง
3. กั้งก่า	จักกา, จะกา	จักกา, จะกา	จักกา, จะกา	กะปอม, ปอมก่า	กะปอม, กิปอม, จิปอม, ปอม
4. ขนุน	หมะหนุน, บะหนุน, หมักหนุน	หมะหนุน, บะหนุน, หมากหนุน	หมะหนุน, หมากหนุน	หมะมี, หม่ามี	หมากมี, หมักมี
5. ซ้อน (น.)	จ้อน (ซ้อน)	จ้อน (ซ้อน)	จ้อน (ซ้อน)	บ่วง	บ่วง
6. ชะพลู	ผักแค	ผักเต	ผักแค	ผักอี่เลิด	ผักอี่เลิด
7. ตู	ผ่อ	ผ่อ	ผ่อ	เบ็ง, เหม็ง	เบ็ง
8. ตักแก	ตกโต	ตกโต	ตกโต	กับกัก	กับกัก
9. น้อยหน้า	(บะ)หน่อแห่น	(บะ)หน่อแห่น	(บะ)หน่อแห่น	หมะเขียบ, หม่าเขียบ	หมากเขียบ
10. แมงลัก	(ผัก)ก้อมก้อ	(ผัก)ก้อมก้อ	(ผัก)ก้อมก้อ	ผักอี่ตุ	ผักอี่ตุ

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาษาพวนและภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์บางคำแตกต่างจากภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาซิ่นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำศัพท์ในภาษามีการแปรและการเปลี่ยนแปลงง่ายกว่าการแปรและการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาหรือการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษา การยืมคำจึงมักเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก ๆ (Thomason, 2001: 10) ดังนั้นการใช้เกณฑ์ด้านคำศัพท์จึงยังแยกความต่างระหว่างภาษาพวนและภาษาลาวได้ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากคำศัพท์เดิมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป

4. เปรียบเทียบลักษณะทางเสียงในภาษาพวนและภาษาลาว

4.1 เปรียบเทียบระบบพยัญชนะและสระในภาษาพวนและภาษาลาว

ภาษาพวนและภาษาลาวมีระบบพยัญชนะและสระคล้ายคลึงกัน แต่มีระบบวรรณยุกต์แตกต่างกัน ดังนั้นในที่นี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบพยัญชนะและสระแยกจากการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ดังนี้

4.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาพวนและภาษาลาว ระบบพยัญชนะในภาษาพวนและภาษาลาวประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำดังนี้

1) พยัญชนะเดี่ยว ทั้งภาษาพวนและภาษาลาวมีพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียงเหมือนกันดังนี้⁷

ตารางที่ 6 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาพวนและภาษาลาว

ลักษณะการออกเสียง		ตำแหน่งเกิดเสียง		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง		
เสียงกัก	ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	/p/		/t/	/c ⁸ /	/k/	/ʔ/		
	ไม่ก้อง พ่นลม ⁹	/p ^h /		/t ^h /		/k ^h /			
	ก้อง	/b/		/d/					
เสียงนาสิก		/m/		/n/	/ɲ/				
เสียงเสียดแทรก			/f/	/s/					/h/
เสียงข้างลิ้น				/l/					
เสียงเปิด			/w ¹⁰ /		/y ¹¹ /				

หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียงปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ แต่มีหน่วยเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -y/

⁷ แหล่งข้อมูลระบบพยัญชนะในภาษาพวนมีดังนี้ ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี (จารุวรรณ สุขปิติ, 2532) ภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (ชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534) และภาษาพวน (ฝ่ายมูล) (พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2555) ส่วนแหล่งข้อมูลระบบพยัญชนะในภาษาลาว ได้แก่ ภาษาลาวเวียงจันทน์ (วีระพงษ์ มีสถาน, 2543: VIII, Enfield, 2007) ภาษาลาวหลวงพระบาง (ศิวพร ฮาชันนารี, 2543) และภาษาลาว (น้ำบัว) (พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2555)

⁸ งานวิจัยบางงาน วิเคราะห์ให้ /c/ ในภาษาพวนและภาษาลาวเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม ในขณะที่บางงานวิเคราะห์ให้เป็นพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม

⁹ ในงานวิจัยบางงานใช้รหัสอักษร /ph, th, kh/ แทนหน่วยเสียงกัก ไม่ก้อง พ่นลม

¹⁰ ในงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาลาวบางงานใช้รหัสอักษร /v/ แทนพยัญชนะเสียงเปิด ริมฝีปาก-ฟันบน

¹¹ ในงานวิจัยบางงานใช้รหัสอักษร /j/ แทนพยัญชนะเสียงเปิด เพดานแข็ง

2) **พยัญชนะควบกล้ำ** ในภาษาพวนบางถิ่นมีพยัญชนะต้นเสียงควบกล้ำด้วย เช่น ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี และภาษาพวน (ฝ่ายมูล) มีพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw-/ และ /k^hw-/ ในขณะที่ภาษาพวนบางถิ่น เช่น ภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกมีพยัญชนะต้นควบกล้ำเพียง 1 หน่วยเสียง คือ /k^hw-/ ส่วนภาษาลาวนั้นพบว่าภาษาลาว (น้ำบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, k^hw-, sw-, pw-, ŋw-/

3) ความแตกต่างของพยัญชนะบางหน่วยเสียงในภาษาพวนและภาษาลาว

จากการเปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาพวนและภาษาลาวพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับพยัญชนะบางหน่วยเสียงในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) ที่แตกต่างจากภาษาลาว (น้ำบัว) ดังนี้

3.1) **พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง /h-/**
ในคำพยางค์เป็นที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” เช่น ขน ขึ้น เข้ม แขน ฯลฯ ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) จะใช้เสียงพยัญชนะ /h-/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาว (น้ำบัว) และภาษาไทถิ่นอื่น ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขิ่น รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะเสียดกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ฟันลม /k^h-/¹² ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹² เสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *x- ในภาษาไทยดั้งเดิมหรือพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai) ตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

ตารางที่ 7 ตัวอย่างคำที่ออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k^h-] ในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาลาว (น้ำบัว) แต่ออกเสียงเป็นเสียง [h-] ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล)

ความหมาย	ภาษาไทยมาตรฐาน	ลาว (น้ำบัว)	พวน (ฝ่ายมูล)
1. ช้ำม	k ^h am ^{42?}	k ^h am ^{44?}	ham ^{33?}
2. ชีน	k ^h in ^{42?}	k ^h in ^{44?}	hin ^{33?}
3. เข้ม (~เย็บผ้า)	k ^h em ²⁴	k ^h em ⁴³⁴	hem ²³
4. เข้า	k ^h aw ^{42?}	k ^h aw ^{44?}	haw ^{33?}
5. เขียง	k ^h iəŋ ²⁴	k ^h iəŋ ⁴³⁴	hiəŋ ²³
6. แขน	k ^h em ²⁴	k ^h em ⁴³⁴	hem ²³

นอกจากนี้ยังพบว่า ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนอม, 2532) มีคำศัพท์ที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” และในภาษาพวนออกเสียงเป็น “ห” เช่น คำว่า หน (น. เส้นขน, ก. ขน) หอน (น. ขอน, ข้างเดียว, เรียงของที่มีคู่ แยกออกเป็นข้าง ๆ) ห้ำม (น. ช้ำม, ก้าวผ่านไป) เข้ม (น. เข้ม (เข็มสำหรับเย็บผ้า)) เข้มคัด (น. เข็มขัด) เขา (น. เขาสัตว์, ตะกรรอก, ตัวเขา) หัว (ก. เข้า) เขียง (น. เขียง, ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง) หัว (น. ฟัน, เขี้ยว (ออกเสียงว่า “เขี้ยว” ก็มี)) เป็นต้น

3.2) พยัญชนะท้ายเสียงกัก เส้นเสียง /-ʔ/ ในโครงสร้างพยางค์ (CV:C) และ (CVVC) พยัญชนะเสียงกัก เส้นเสียง /-ʔ/ ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง *-k ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาพวนมีการใช้เสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในคำพยางค์ตายสระเดี่ยวเสียงยาว (CV:C) และสระประสมสองเสียง (CVVC) ตัวอย่างเช่น คำว่า “ปาก” [pa:ʔ²²] “ออก” [ʔw:ʔ²²] “เลือก” [liəʔ³¹] เป็นต้น การใช้เสียงพยัญชนะท้ายดังกล่าวแตกต่างจากภาษาลาว (น้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้พยัญชนะท้าย /-k/ ในโครงสร้างพยางค์ดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน คำทั้ง 3 คำข้างต้นจะออกเสียงเป็น [pa:k²¹] [ʔw:k²¹] และ [liək⁴²] ตามลำดับ

4.1.2 ระบบสระในภาษาพวนและภาษาลาว ระบบสระในภาษาพวนและภาษาลาวประกอบด้วยสระเดี่ยวและสระประสมสองเสียงดังนี้

1) **สระเดี่ยว** ทั้งภาษาพวนและภาษาลาวมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเสียงยาว 9 หน่วยเสียงเหมือนกันดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาพวนและภาษาลาว

ระดับของลิ้น \ ตำแหน่งของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/i/, /i:/ ¹³	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/ ¹⁴	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

2) **สระประสมสองเสียง** ภาษาพวนบางถิ่นมีหน่วยเสียงสระประสมสองเสียงด้วย เช่น ภาษาพวน (ฝ่ายมูล) มี 2 หน่วยเสียงคือ /ia, ua/ ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีมี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ua (ia), ua/¹⁵ เหมือนภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่มี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia (ua), ua/ แต่แตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีที่มีสระประสม 6 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, iia, ua (ia), uuua, ua, uua/ ส่วนภาษาลาวนั้น มีสระประสมสองเสียงคล้ายภาษาพวนในข้างต้น เช่น ภาษาลาวเวียงจันทน์ (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) มีสระประสม 6 หน่วยเสียง

¹³ ในงานวิจัยบางงานใช้สัญลักษณ์ /u, u:/ แทนหน่วยเสียงสระสูง ลิ้นอยู่ในระดับกลาง ปากเหยียด

¹⁴ ในงานวิจัยบางงานใช้สัญลักษณ์ /ʌ, ʌ:/ แทนหน่วยเสียงสระกลาง ลิ้นอยู่ในระดับกลาง ปากเหยียด

¹⁵ ในกรณีที่เป็นหน่วยเสียงสระเดียวกัน แต่งานวิจัยบางงานใช้สัญลักษณ์แตกต่างกัน ในที่นี้จะแสดงสัญลักษณ์ในงานที่กำลังกล่าวถึงตามด้วยสัญลักษณ์ที่ใช้ในงานอื่นในวงเล็บ เช่น /ua (ia)/ หมายถึง งานวิจัยที่กำลังกล่าวถึงใช้สัญลักษณ์ /ua/ แต่ในงานบางงานใช้สัญลักษณ์ /ia/ เป็นต้น

ได้แก่ /ia, i:a, ia, i:a, ua, u:a/ ภาษาลาวหลวงพระบาง (ตีพิมพ์ ฮาซันนารี, 2543) มีสระประสม 3 หน่วยเสียงคือ /ia, ia¹⁶, ua/ ส่วนภาษาลาว (น้ำบั่ว) มีสระประสม 3 หน่วยเสียงคือ /io, uo, ao/ ในที่นี้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า หน่วยเสียงสระ /iə/ ในภาษาลาว (น้ำบั่ว) แตกต่างจากภาษาพวน (ฝายมูล) ซึ่งมีหน่วยเสียงสระ /iə/

นอกจากนี้ยังมีประเด็นน่าสนใจประการหนึ่งเกี่ยวกับสระบางหน่วยเสียงในภาษาพวน (ฝายมูล) และภาษาลาว (น้ำบั่ว) กล่าวคือ ในคำที่สะกดด้วยสระ ไ- ในภาษาไทยมาตรฐานจะออกเสียงเป็นสระ “ไอ” /ay/ แต่ในภาษาพวน (ฝายมูล) จะออกเสียงเป็นสระ “เออ” [o:] ตัวอย่างเช่น คำว่า “ใส” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “ใส” [saj²⁴] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เสอ” [sə:²³] หรือคำว่า “ใบ” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “ใบ” [baj³³] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เบอ” [bə:³⁵] ส่วนภาษาลาว (น้ำบั่ว) จะใช้เสียงสระ [aə] เช่น “ใส” [saə⁴³⁴] “ใบ” [baə²³²] เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษาสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟังกวย ลี (Li, 1977) เคยสืบสร้างไว้ สรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ [aj] ในภาษาไทยมาตรฐาน หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน (ฝายมูล) และหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว (น้ำบั่ว) ต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระดั้งเดิม *ai นั่นเอง

4.2 เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนและภาษาลาว

จากการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนและภาษาลาวที่น่าเสนอไว้ในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีพบว่า ภาษาพวนและภาษาลาวมีระบบวรรณยุกต์ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในแง่ของรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ (tonal merger and split patterns) และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ (tonal characteristics) โดยในบทความนี้จะนำเสนอระบบวรรณยุกต์ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า “กล่องวรรณยุกต์” (tone box) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972)¹⁷ เพื่อให้เห็นรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งในภาษาพวนและภาษาลาวอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

¹⁶ ในงานของ Enfield (2007) ใช้สัทอักษร /ua/ และยังได้ระบุหมายเหตุไว้ว่า ภาษาลาวถิ่นเหนือ (Northern varieties) มีสระประสม /au/ ด้วย

¹⁷ ดูที่มาของแนวคิดเรื่อง “กล่องวรรณยุกต์” (tone box) ในภาคผนวก

4.2.1 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวน

ภาษาพวนที่พูดในที่ถิ่นต่าง ๆ ตามที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยและนำเสนอ

ไว้มีระบบวรรณยุกต์ดังแสดงในภาพที่ 1

1. พวน อ.บ้านหมี จ.ลพบุรี (ดัดแปลงจาก Brown, 1965)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /224/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
2	ว.2	/22/	/44 [?] /		/33/
3	/33/				
4		ว.4 /433/	ว.6 /453 [?] /	ว.4	ว.5 /44/

2. ลาวพวน เขียงขวาง (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1971)¹⁸

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
2	(ขึ้น)	(ต่ำ ระดับ)	(ตก)		
3					
4	ว.2 (กลาง ระดับ)	ว.4 (ต่ำ-ขึ้น- ตก)	ว.6 (สูง-ตก)	ว.4	ว.3

3. พวน สระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี (ดัดแปลงจาก Khanittanan, 1973)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.6
2	ว.2	/22/	/42 [?] /		/44/
3	/33/				
4		ว.4 /32/	ว.6 /44 [?] /	ว.4	ว.5 /42/

4. พวน ปากแซง (Pak Seng) (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1975)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /41 [?] /	ว.3	ว.4	ว.3	ว.4
2	ว.2	/42/			/45/
3	/33/				
4		ว.4 /45/	ว.6 /21 [?] /	ว.4	

¹⁸ ในงานของเชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1971) ไม่ได้แสดงเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน เขียงขวางไว้ด้วย

5. พวน ต.หนองแสง อ.ปากหี จ.นครนายก

(ดัดแปลงจากทัศนัย อารมณัฐช, 2521)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /44 [?] /	ว.3	
2	ว.2	ล /22/	ว.6 /44/		
3	ท /34, 33/				
4		ว.4 /41/		ว.4	ว.6 /44/

6. พวน ต.มาบปลาเค้า อ.ท่าช้าง จ.เพชรบุรี

(ดัดแปลงจากรชนี เสนีย์ศรีสันต์, 2526)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24, 34/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1
2	ว.2	ท /33/	ท /44, 44 [?] /		ท /24, 34/
3	ท /232/				
4		ว.4 /41/		ว.4	ว.5 /44/

7. พวน ต.บางน้ำเขียว อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี

(ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /44/	ว.3	ว.6
2	ว.2	ล /22/	ว.6		ท /45/
3	ท /34/		ท /45/		
4		ว.4 /43/		ว.4	

8. พวน จ.สุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนะ

ประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /43/	ว.3	ว.6
2	ว.2	ท /22/	ว.6		ท /22/
3	ท /33/		ท /44/		
4		ว.4 /452/		ว.4	

9. พวน อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ (ดัดแปลงจากวิไล

ลักษณ์ เดชะ, 2530)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.6
2	ว.2	ล /22/	ท /45 [?] /		ท /33, 323/
3	ท /33, 323/				
4		ว.4 /41/		ว.4	

10. พวน ต.หัวหว้า อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี

(ดัดแปลงจากจาวรรณ สุขปิติ, 2532)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.4 /35/	ว.5	ว.2
2	ว.2	ท /33/	ว.2	ท /31/	ท /44/
3	ท /44/		ท /44/		
4				ว.6	

11. พวน ต.หนองแสง อ.ปากพื้ จ.นครศรีธรรมราช

(ดัดแปลงจากชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3 /11/	ว.5 /44 [?]	ว.3	
2					
3	ว.2 /33/		ว.6 /44/		
4		ว.4 /42/		ว.4	ว.6

12. พวน ม.โพธิ์ตาก กิ่ง อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย

(ดัดแปลงจากพินรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2546)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /313/	ว.3 /322/	ว.5 /544/	ว.3	ว.1 [23]
2					
3	ว.2 /334/		ว.6 /212/		
4		ว.4 /42/		ว.4	ว.5 [433]

13. พวน ม.ฝ่ายมูล ต.ป่าคา อ.ท่าวังผา จ.น่าน

(ดัดแปลงจากพินรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2555)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /33 [?]	ว.3	ว.2
2					ว.3 /35/
3	ว.2 /35/		ว.6 /41 [?]		
4		ว.4 /31/		ว.4	ว.3 /22/

ภาพที่ 1 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ที่พูดในประเทศไทย
และประเทศสปป.ลาว

หากพิจารณาเฉพาะรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์จะเห็นว่า ภาษาพวนที่พูดในถิ่นต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง B กับ DL แบบ B123=DL123 และ B4=DL4 นอกจากนี้ภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ยังมีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ วรรณยุกต์ในช่อง C มีการแยกเสียง รวมเสียงแตกต่างกัน 3 แบบ ได้แก่ แบบ C1-234 แบบ C123-4 และ แบบ C1234 (วรรณยุกต์คอคลิมนั้น C ไม่มีการแยกเสียง) ความแตกต่างของวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ข้างต้นสามารถใช้

เป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาพวนได้ดังที่ พรเพ็ญ ตันประเสริฐ (Tanprasert, 2003) ได้แบ่งกลุ่มภาษาพวนในประเทศไทยออกเป็น 2 กลุ่มตามจำนวนหน่วยเสียง ได้แก่ *กลุ่มที่มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง* และ *กลุ่มที่มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง* นอกจากนี้หากใช้รูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในช่อง A และ C เป็นเกณฑ์ จะทำให้แบ่งภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ *กลุ่มที่ 1 A1234, C1-234* *กลุ่มที่ 2 A1234, C123-4* *กลุ่มที่ 3 A1-234, C1234* *กลุ่มที่ 4 AC1-234* และ *กลุ่มที่ 5 A1-234, C123-4* ในที่นี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า ในงานวิจัยของพรเพ็ญวิเคราะห์ไว้ว่าภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล จังหวัดน่านมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์ในคอดลิมนั้น A เป็นแบบ A1234 คือไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ แตกต่างจากงานวิจัยของผู้เขียนที่พบว่าภาษาพวนถิ่นดังกล่าวมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงและวรรณยุกต์ในคอดลิมนั้น A มีการแยกเสียงแบบ A1-234

ในแง่ของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ ในที่นี้ได้นำข้อมูลจากภาษาพวน (ฝายมูล) มาแสดงเป็นตัวอย่าง ดังนี้ ในภาษาพวน (ฝายมูล) มีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง ได้แก่ *วรรณยุกต์ที่ 1* เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A1 *วรรณยุกต์ที่ 2* เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A234 และ DS123 *วรรณยุกต์ที่ 3* เป็นเสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS4 *วรรณยุกต์ที่ 4* เป็นเสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 *วรรณยุกต์ที่ 5* เป็นเสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /33'/ ปรากฏในช่อง C1 และ *วรรณยุกต์ที่ 6* เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41'/ ปรากฏในช่อง C234

4.2.2 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว

ภาษาลาวที่พูดทั้งในประเทศไทยและประเทศสปป.ลาวมีหลากหลายถิ่น แต่ละถิ่นมีระบบวรรณยุกต์ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังตัวอย่างในภาพที่ 2 โดยแหล่งข้อมูลระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ลำดับที่ 1-39 ที่แสดงในภาพที่ 2 มีดังนี้ 1. กลุ่มเวียงจันทน์ (ทุระคม ชัยภูมิ) (Brown, 1965) 2. เวียงจันทน์ (Simmonds, 1965) 3. ลาวเวียง อ.เมือง จ.นครปฐม (กาญจนา พันธุ์คำ, 2523) 4. ลาวเวียง ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม (กัณทิมา วัฒนประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531) 5. กลุ่มลาวใต้ (อุบล ม่วงสามสิบ ยโสธร คำเขื่อนแก้ว ปักเซบ้องไฟ สหัชชันธ์

ประจันตคาม บัวใหญ่ ขอนแก่น อุดร พนมไพร (Brown, 1965) 6. ลาวใต้ อ.เมือง
จ.นครปฐม (กาญจนา พันธุ์คำ, 2523) 7. ลาวใต้ จ.ชัยนาท นครปฐม (กัณทิมา วัฒนนะ
ประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2531) 8. กลุ่มหนองคาย (Brown, 1965)
9. นครพนม (สุลิ่ง เดชวงสา และคณะ, 1972) 10. ลาว ปากเซ (Hoonchamlong, 1985)
11. ปากเซ (Simmonds, 1965) 12. ทุระคม (สุลิ่ง เดชวงสา และคณะ, 1972)
13. สะหวันนะเขต 14. โขง 15. Repatriated Lao 16. แก่นท้าว (Simmonds, 1965)
17. กลุ่มลาวใต้ (ศรีสะเกษ ท่าตูม) 18. หลวงพระบาง 1750 19. กลุ่มหลวงพระบาง
(แก่นท้าว ด่านซ้าย เลย) 20. หลวงพระบาง (Brown, 1965) 21. ลาวครั้ง อ.เมือง
จ.นครปฐม (กาญจนา พันธุ์คำ, 2523) 22. ลาวครั้ง จ.ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม
(กัณทิมา วัฒนนะประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2531) 23. ลาวแจ้ว ต.ทองเอน
อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี (พรศรี ชินเชษฐ, 2532) 24. อัดตะป้อ (สุลิ่ง เดชวงสา และคณะ,
1972) 25. ลาวใต้ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ (วิไลลักษณ์ เดชะ, 2530) 26. หลวงพระบาง
(Simmonds, 1965) 27. กลุ่มเวียงจันทน์ (เวียงจันทน์ หล่มสัก คอนสวรรค์)
28. เวียงจันทน์ (Brown, 1965) 29. เวียงจันทน์ (สุลิ่ง เดชวงสา และคณะ, 1972)
30. เวียงจันทน์ (ไชธานี) 31. ทุระคม 32. แก้วอุดม 33. ชะนะคาม (Osatananda, 1997)
34. ลาวเหนือ (บ้านนาแล-หลวงน้ำทา) (สุลิ่ง เดชวงสา และคณะ, 1972) 35. กลุ่มลาวใต้
(ร้อยเอ็ด ภูพาน วาปีปทุม โนนเพชร) 36. เวียงจันทน์ 1550 37. เวียงจันทน์ 1700
38. ลาวใต้ 1700 และ 39. สกลนคร 1650 Sakon Nakhon (Brown, 1965)

จากตัวอย่างระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ในข้างต้น อาจสรุปได้ว่า
 ภาษาลาวมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงที่ปรากฏส่วนใหญ่ 3 รูปแบบหลัก ๆ ดังภาพ
 ที่ 3

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว.5		
2	ว.2	ว.4	ว.6		ว.1
3					
4	ว.3				ว.4

แบบที่ 1

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว.4		
2	ว.2	ว.3	ว.5		ว.1
3					
4					ว.3

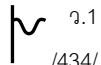
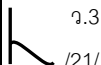

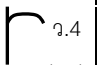

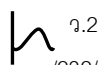
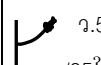
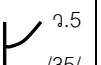

แบบที่ 2

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1		ว.4		
2		ว.3	ว.5		ว.1
3					
4	ว.2				ว.3

แบบที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว

จากภาพข้างต้นจะเห็นว่า ภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ มีรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียง
 ที่เป็นลักษณะเด่นร่วมกันคือ วรรณยุกต์ในช่อง B เป็นแบบ B1234 นั่นคือ วรรณยุกต์
 ในช่องดังกล่าวไม่มีการแยกเสียง นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง C และ
 DL แบบ C1=DL123 และ C234=DL4 และวรรณยุกต์ในช่อง B กับ DL เป็นแบบ B≠DL
 นั่นคือเป็นคนละหน่วยเสียงกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดเจนว่า รูปแบบการแยกเสียง
 รวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวแตกต่างจากภาษาพวนโดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะการ
 แยกเสียงแบบ B≠DL ซึ่งในภาษาพวนมีการรวมเสียงแบบ B=DL ดังกล่าวในข้างต้น
 ในแง่ของศัพท์ลักษณะของวรรณยุกต์ ในที่นี้ได้นำตัวอย่างระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว
 (น้ำบัว) มาแสดงไว้ดังภาพที่ 4

	A	B	C	DL	DS
1	 ว.1 /434/	 ว.3 /21/	 ว.4 /44 [?] /		
2				 ว.4 /44/	 ว.5 /35/
3	 ว.2 /232/		 ว.5 /35 [?] /		
4				 ว.5 /35/	 ว.4 /44/

ภาพที่ 4 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว (น้ำปั่ว)¹⁹

ภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาว (น้ำปั่ว) มีการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A1-234, B1234, C1-234, DL123-4, DS123-4 และการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ C1=DL123=DS4 และ C234=DL4=DS123 ในแง่สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาลาว (น้ำปั่ว) มีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะ สรุปได้ดังนี้ วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ปรากฏในช่อง A1 วรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ปรากฏในช่อง A234 วรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงต่ำ-ตก /21/ ปรากฏในช่อง B1234 วรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44^(?)/ ปรากฏในช่อง C1 (/44[?]/) และ DL123 (/44/), DS4 (/44/) และวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงกลาง-ขึ้น (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /35^(?)/ ปรากฏในช่อง C234 (/35[?]/), DL4 (/35/), DS123 (/35/)

¹⁹ รูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A แบบ A1-234 หรือสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในช่อง A1 ที่เป็นเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในงานวิจัยดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า ภาษาลาว (น้ำปั่ว) จัดอยู่ในกลุ่มลาวหลวงพระบางซึ่งมีลักษณะการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในช่อง A1 ในลักษณะเดียวกัน

5. สรุปผลและอภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบลักษณะทางคำศัพท์และเสียงในภาษาพวนกับภาษาลาว ทำให้สรุปได้ว่า ลักษณะทางภาษาที่ใช้เป็นเกณฑ์แยกให้ภาษาพวนและภาษาลาว เป็นภาษาไทถิ่นคนละภาษาได้อย่างชัดเจนที่สุด คือ รูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของ วรรณยุกต์ตั้งแสดงในตารางที่ 9 โดยรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ระบุความแตกต่างของภาษาพวนและภาษาลาวได้แสดงด้วยตัวหนา ในช่องที่แรเงา

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวนและภาษาลาว

วรรณยุกต์ \ ภาษา	ภาษาพวน	ภาษาลาว	วรรณยุกต์ \ ภาษา	ภาษาพวน	ภาษาลาว	
แนวตั้ง	A	1-234, 123-4, 1234	1-234, 123-4, 1-23-4	แนวนอน	B=DL	B≠DL
	B	123-4	1234		B123=DL123	C1=DL123
	C	1-234, 123-4, 1234	1-234		B4=DL4	C4=DL4
	DL	123-4	123-4			
	DS	123-4	123-4			

นอกเหนือจากเกณฑ์ทางวรรณยุกต์แล้ว เกณฑ์ที่สำคัญรองลงมาที่ใช้ระบุความต่างระหว่างภาษาพวนและภาษาลาวได้ คือ เกณฑ์ด้านคำศัพท์ ดังจะเห็นได้จากการที่ภาษาพวนและภาษาลาวมีคำศัพท์จำนวนหนึ่งใช้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น คำว่า “ผักกระถิน” ภาษาพวนใช้คำว่า *ผักคำใต้* ภาษาลาวใช้คำว่า *ผักกะถิน* หรือ *ผักเนา* คำว่า “ถั่วลิสง” ภาษาพวนมีคำที่ใช้ร่วมกันกับภาษาลาวคือ *มะถั่วดิน* *บะถั่วดิน* หรือ *ถั่วดิน* แต่ก็มีคำที่แตกต่างกันคือ ภาษาพวนมีคำว่า *มะถั่วหื้อ* หรือ *ถั่วหื้อ* ซึ่งในภาษาลาวไม่มีคำดังกล่าว หรือคำว่า “ตาตุ่ม” ภาษาพวนมีคำว่า *ตาตืน* *ตาตุ่ม* *ปมเพี้ยะ* *ปมเพี้ยะ* ส่วนภาษาลาวมีคำว่า *ตาตุ่ม* *ตาตุ่มม่อง* *ตาตุ่มม่อง* และ *ตาตุ่มม่อง* เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาลักษณะทางเสียงในด้านอื่น ๆ จะเห็นว่า พยัญชนะและ

สระในภาพรวมไม่สามารถใช้เป็นเกณฑ์แยกความต่างระหว่างภาษาพวนและภาษาลาวได้ เนื่องจากทั้งสองภาษามีการใช้หน่วยเสียงพยัญชนะและสระร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม มีลักษณะทางเสียงในแง่ของพยัญชนะบางประการที่สามารถใช้แยกความต่างระหว่างภาษาพวน (ฝ่ายมูล) กับภาษาลาว (น้ำบั่ว) ได้ ได้แก่ การออกเสียงพยัญชนะต้นในคำพยางค์เป็นที่โนภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วย “ข” ในภาษาพวน (ฝ่ายมูล) จะใช้เสียงพยัญชนะ /h-/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาว (น้ำบั่ว) ที่ใช้เสียงพยัญชนะ /k^h-/ รวมทั้งการที่ภาษาพวนมีการใช้เสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในคำพยางค์ตายสระเดี่ยวเสียงยาว (CV:C) และสระประสมสองเสียง (CVVC) แตกต่างจากภาษาลาว (น้ำบั่ว) ที่ใช้พยัญชนะท้าย /-k/ ในโครงสร้างพยางค์ดังกล่าว

จากเกณฑ์ด้านคำศัพท์และด้านเสียง โดยเฉพาะรูปแบบการแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ ประกอบกับการใช้พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายบางหน่วยเสียงในภาษาพวนที่แตกต่างจากภาษาลาวอย่างเห็นได้ชัด ในที่นี้จึงสรุปได้ว่า ภาษาพวนและภาษาลาวที่ถึงแม้จะจัดอยู่ในตระกูลภาษาไทยเหมือนกัน แต่ควรแยกให้เป็นภาษาไทถิ่นคนละภาษากัน และคำเรียกชื่อคนพวนและภาษาพวน ก็ควรเรียกด้วยคำว่า “พวน” ไม่ใช่ “ลาว” หรือ “ลาวพวน” เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับชื่อกลุ่มชาติพันธุ์และชื่อภาษาโดยเฉพาะในแง่ของการศึกษาวิจัยทางด้านภาษา ภาษาศาสตร์ และวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2531). *ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2539). *รายงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวกลุ่มน้ำท่าจีน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา พันธุ์คำ. (2523). *ลักษณะเฉพาะด้านเสียงของภาษาลาวในอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
(2543). *พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ*. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จารุวรรณ สุขปิติ. (2532). *การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอ
ศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา
จารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลลดา สังกวาลทรัพย์. (2534). *การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่ตำบลหนองแสง
อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา
จารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนัย อารมณสุข. (2521). *การศึกษาเปรียบเทียบเสียงของคำในภาษาพวนกับภาษา
ไทยมาตรฐาน*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บังอร ปิยะพันธุ์. (2541). *ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ (The Lao in Early Bangkok)*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2527). *ภาษาไทยเปรียบเทียบ*. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศรี ชินเชษฐ. (2532). *วรรณยุกต์ภาษาลาวแง่ไว้ในคำเดียวกับในคำพูดต่อเนื่อง*.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พินรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่ม
ลาว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555). *การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียง
ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน*. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- โพธิ์ แซ่มลำเจียก. (2537). *ตำนานไทยพวน*. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ ฟรินด์ตั้ง.
- มหาสิลา วีระวงส์. (2549). *ตำนานอุรังคธาตุ พาสาลาว*. (ฉบับปรับปรุงใหม่). นครหลวงเวียงจันทน์: จำปาการพิมพ์.
- รัชนี้ เสนีย์ศรีสันต์. (2526). *การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงในภาษาลาวพวน มาบปลาเค้าของผู้พูดที่มีอายุต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิทย์ เลียงถนอม. (2532). *พจนานุกรมภาษาไทยพวน*. ม.ป.ท.: มูลนิธิไทยพวน.
- วิไลลักษณ์ เดชะ. (2530). *ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทย 6 ภาษาที่พูดในอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ มีสถาน. (2543). *พจนานุกรมลาว-ไทย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2538). *ลาวในเมืองไทย. การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไทย*, 150-169. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิวพร ฮาชันนารี. (2543). *การศึกษาเปรียบเทียบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุลึง เดชวงสา และคณะ. (1972). *ค้นคว้าภาษาลาว*. ม.ป.ท.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนประเสริฐ. (2539). *วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน*. รายงานผลการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- อุทัยวรรณ ตันหยง. (2526). *วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวพวน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Brown, J.M. (1965). *From Ancient Thai to Modern Dialects*. Bangkok: White Lotus Co., LTD.

- Chamberlain, J.R. (1971). *A Workbook in Comparative and Historical Tai Linguistics*. Bangkok: English Language Center of the University Development Commission.
- Chamberlain, J.R. (1975). A new look at the history and classification of the Tai languages. In J.G. Harris and J.R. Chamberlain (eds.), *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*, 49-66. Bangkok: Central Institute of English Language, Office of State University.
- Enfield, N.J. (2007). *A Grammar of Lao*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Gedney, W.J. (1972). A checklist for determining tones in Tai dialects. In R.J. Bickner et al. (eds.), *Selected Papers on Comparative Tai Studies*, 191–206. Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan.
- Hoonchamlong, Y. (1984). Tones in Pakse Lao: A preliminary analysis. In *Acta Linguistica Hafniensia: International Journal of General Linguistics*, 233–9.
- Khanittanan, W. (1973). *The Influence of Siamese on Five Lao Dialects*. Ph.D. Dissertation, University of Michigan.
- Li, F.K. (1962). Initials and tonal development in Tai dialects. *Bulletin of the Institute of History and Philology*. 34: 31–36.
- Li, F.K. (1966). The relationship between tones and initials in Tai. In H.Z. Norman (ed.), *Studies in Comparative Austro-Asiatic Linguistics*, 82–88.
- Li, F.K. (1977). *A Handbook of Comparative Tai*. USA: The University Press of Hawaii.
- Osatananda, V. (1997). *Tone in Vientiane Lao*. Ph.D. Dissertation, The University of Hawaii.

- Simmonds, E.H.S. (1965). Notes on some Tai dialects of Laos and neighbouring regions. In *Lingua 14*, Amsterdam: North-Holland Publishing Co., 133–147.
- Tanprasert, P. (2003). *A Language Classification of Phuan in Thailand: A Study of the Tone System*. Ph.D. Dissertation, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Thomason, Sarah G. (2001). *Language Contact: An Introduction*. Washington D.C.: Georgetown University Press.

ภาคผนวก

แนวคิดเรื่องกล่องวรรณยุกต์และตัวอย่างคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์

พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเภทของพยางค์คือ พยางค์เป็น และพยางค์ตาย และมีความเกี่ยวข้องกับเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์ ได้แก่ พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง (voiceless) และพยัญชนะต้นเสียงก้อง (voiced) นักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบในยุคแรก ๆ ได้แก่ อังเดร โอดริคูร์ต (Haudricourt, 1954 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 54) และฟัง กวย ลี (Li, 1962, 1966) จึงได้สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ 4 เสียงคือ วรรณยุกต์ *A *B *C และ *D โดยวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C ปรากฏในพยางค์เป็น ส่วนวรรณยุกต์ *D ปรากฏในพยางค์ตาย นอกจากนี้วรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษายังมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความสั้นยาวของสระในพยางค์อีกด้วย วรรณยุกต์ *D จึงประกอบด้วยวรรณยุกต์ *D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาว (D-long หรือ DL) และวรรณยุกต์ *D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้น (D-short หรือ DS)

เนื่องจากภาษาไทยถิ่นในปัจจุบันมีพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่ซับซ้อนแตกต่างกัน วิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972) จึงได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยในตระกูลไท โดยแบ่งกลุ่มย่อยของเสียงพยัญชนะต้นออกเป็น 4 กลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันที่มีพัฒนาการซับซ้อนดังกล่าว เครื่องมือดังกล่าวนี้เรียกกันทั่วไปว่า “กล่องวรรณยุกต์” (tone box) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน ตัวอย่าง “กล่องวรรณยุกต์” ตามแนวคิดของเก็ดนีย์และตัวอย่างคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์แสดงในภาพที่ 5 ต่อไปนี้

วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ²⁰		*A	*B	*C	*DL	*DS
พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม						
พยัญชนะเสียงไม่ก้อง	1. เสียงกัก ไม่ก้อง ฟันลม เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง เสียงนาสิก ไม่ก้อง เสียงเหลวและเสียงอัมสระ ไม่ก้อง เช่น *s-, *hm-, *hn-, *ph-, *th-, *kh- ฯลฯ	หุ, ขา, หัว	ไซ, ผ่า, เซ่า	ข้าว, เสื่อ, ห้า	ขาด, เหวือก, หาบ	หมัด, สุก, ผัก
	2. เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่ฟันลม เช่น *p-, *t-, *k- ฯลฯ	ปี, ตา, กิน	ป่า, ไก่, แก่	บ้า, กล้า, ต้ม	ปอด, ปีก, ดอก	กบ, ตับ, เจ็บ
	3. เสียงที่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔ-, *ʔb-, *ʔd- ฯลฯ	บิน, แดง, ดาว	บ่า, บ่าว, ต่า	บ้า, บ้าน, ช้า	แดด, อาบ, ดอก	เบ็ด, ดิบ, ออก
พยัญชนะเสียงก้อง	4. เสียงกัก ก้อง เสียงเสียดแทรก ก้อง เสียงนาสิก ก้อง เสียงเหลวและเสียงอัมสระ ก้อง เช่น *b-, *d-, *g-, *m-, *n-, *l-, *r- ฯลฯ	มือ, ควาย, นา	พี่, พ่อ, ไร่	น้ำ, น่อง, ไม้	มีด, ลูก, เลือด	นก, มัด, ลัก
		พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	

ภาพที่ 5 "กล่องวรรณยุกต์" และตัวอย่างคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น (ดัดแปลงจาก Gedney, 1972)

²⁰ คำในภาษาไทยมาตรฐานในปัจจุบันที่มีเสียงวรรณยุกต์ *A *B และ *C ได้แก่ คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก และคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท ตามลำดับ